

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

« Moliyaviy tahlil va audit » KAFEDRASI

Qo‘lyozma huquqida

UDK: 658.1:336.64:658

PRIMKULOV BEKZOD ABDUMO‘MIN O‘G‘LI

**“ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLIYAVIY NATIJALAR
TAHLILI VA AUDITI”**

70410102 – Audit (Tarmoqlar va sohalar bo‘yicha)

Mutaxassisligi bo‘yicha

Magistr

akademik darajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIYA

**Ilmiy rahbar: Moliyaviy tahlil
va audit kafedrasi dotsenti
i.f.d. A.N.To‘rayev**

TOSHKENT- 2023

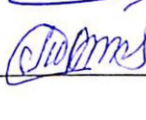
Magistrluk dissertatsiya ishi «Moliyaviy tahlil va audit» kafedrasida dastlabki himoyadan o'tgan.

10 -sonli bayonnoma «25» aprel 2023-y.

Kafedra mudiri: DSc., professor N.Sh.Xajimuratov

 18.05.2023y.

Ilmiy rahbar: DSc., dotsent. A.N.To'rayev

 18.05.2023 yil

Magistr: Primkulov B.A.



18.05.2023 yil

imzo

sana

Dissertatsiya "Moliya va buxgalteriya hisobi" fakultetida 2023-yil

«18» may

№ MUA-01/2 raqami bilan ro'yxatga olindi.

ANNOTATSIYA

Mazkur dissertatsiya ishida respublikamizda ishlab chiqarish korxonalarining moliyaviy natijalar tahlili va auditing o'z vaqtida va sifatli amalga oshirilishi yuzasidan nazoratni kuchaytirishning nazariy masalalari yoritilgan. Bugungi innovatsion va raqamli iqtisodiyotning shakllantirilishi jarayonida, xo'jalik yurituvchi subyektlar iqtisodiy va huquqiy mustaqil va alohida. Bu shuni anglatadiki, kompaniya ichida amaldagi qonunchilik, turini mustaqil tanlash huquqi iqtisodiy faoliyat, mahsulotlar assortimenti (ishlar, xizmatlar), narx siyosati, sotishdan tushgan daromadni hisobga olish usuli va xarajatlarni ham aniqlash va tizimlashtirishi zarur. Shunga qaramay, korxonalarda doimiy o'sishga muhtojligi mavjud ishlab chiqarish faoliyati samaradorligi, raqobatbardoshligi fan va texnika yutuqlaridan foydalangan holda mahsulot va xizmatlar taraqqiyot va oqilona boshqaruv qarorlarini qabul qilishi kerak. Ma'lumotlarni amalga oshirishda Buxgalteriya hisobi, nazorat va iqtisodiy tahlilga etakchi o'rinni egallaydi. Ilmiy ishning amaliy ahamiyatini oshirish uchun "**WILSON PHARM TECH**" MCHJ faoliyatida moliyaviy natijalarni tahlilini amaliyotda bajarib ko'rildi statistik malumotlar asosida tahlil usullari yordamida o'rganildi. Undan tashqari xorijiy olimlar tajribalarini ham o'rganib tahlil qilib chiqildi. O'rganilgan va tahlil qilingan ma'lumotlar asosida ilmiy va amaliy xulosalar va takliflar tafsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: *Moliyaviy nazorat, davlat byudjeti, audit, tashqi audit, buxgalteriya xizmati, auditning xalqaro standartlari, moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari.*

ABSTRACT

In this thesis, the theoretical issues of strengthening control over the analysis of financial results of production enterprises in our republic and the timely and high-quality implementation of audits are covered. In the process of forming today's innovative and digital economy, economic and legal entities are independent and separate. This means that it is necessary to determine and systematize the applicable legislation, the right to independently choose the type of economic activity, product range (works, services), price policy, the method of accounting for sales revenue and costs. Nevertheless, there is a need for continuous growth of enterprises, production efficiency, competitiveness of products and services using scientific and technical achievements, and rational management decisions should be made. Accounting, control and economic analysis take a leading place in the implementation of data. In order to increase the practical importance of the scientific work, the analysis of financial results in the activity of LLC "WILSON PHARM TECH" was carried out in practice and studied using analytical methods based on statistical data. In addition, the experiences of foreign scientists were studied and analyzed. Based on the studied and analyzed data, scientific and practical conclusions and suggestions were developed.

Key words: Financial control, state budget, audit, external audit, accounting service, international standards of auditing, international standards of financial reporting.

MUNDARIJA

Annotatsiya.....	3
Mundarija	4
Keltirilgan jadvallar ro‘yxati	5
Keltirilgan rasmlar ro‘yxati.....	6
I BOB. KIRISH	7
1.1. Dissertatsiya mavzusining asoslanishi va uning dolzarbligi	7
1.2. Tadqiqot maqsadi va vazifalari	8
1.3. Tadqiqotning asosiy muammolari va savollari	9
1.4. Tadqiqot obyekti va predmeti	9
1.5. Tadqiqot natijalarining ilmiy–nazariy va amaliy ahamiyati	10
1.6. Tadqiqotning tarkibiy tuzilmasi	10
II BOB. ADABIYOTLAR SHARHI	12
2.1. Ilmiy–nazariy adabiyotlar sharhi	12
2.2. Ilmiy–amaliy adabiyotlar sharhi	13
III BOB. TADQIQOT METODOLOGIYASI	16
3.1. Tadqiqotda qo‘llanilgan usullar	16
3.2. Tadqiqotning ma’lumot manbalari	22
IV BOB. TADQIQOT TAHLILI VA NATIJALARI	39
4.1. Ishlab chiqaruvchi korxonalarining moliyaviy barqarorligini oshirishda moliyaviy natijalarini tahlil qilishning ahamiyati.....	39
4.2. Moliyaviy natijalar va uning o‘zgarishiga ta’sir etuvchi omillar tahlili.....	44
4.3. Ishlab chiqaruvchi korxonalarda moliyaviy natijalar auditini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.....	57
V BOB. XULOSA	99
5.1. Tadqiqot savoliga tegishli natijalarning qisqacha ifodasi.....	100
5.2. Tadqiqot natijasida ishlab chiqilgan takliflar va tavsiyalar.....	101
5.3. Tadqiqot cheklovlari va kelgusi tadqiqotlar uchuntakliflar.....	103
5.4. Tadqiqot natijalarining amaliyotga tegishliligi va natijalarning amaliy ahamiyati.....	106
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR	108
ILOVALAR	117

I BOB. KIRISH

1.1 Dissertatsiyasi mavzusining asoslanishi va uning dolzarbliligi.

Jahon amaliyotida innovatsion va raqamli iqtisodiyotning shakllantirilishi jarayonida moliyaviy natijalar auditi va tahlilining tashkiliy-uslubiy jihatlarini rivojlantirish borasida ko'plab ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Mazkur tadqiqotlarda moliyaviy natijalarni shakllantirish va taqsimlashning tanqidiy tahlili, kompaniyalar balans qiymati va rentabelligi o'rtasidagi bog'liqlikning tahlili, foyda va zararlar hamda umumlashgan daromad to'g'risida hisobot tahlilini takomillashtirish yo'nalishlari belgilab berilgan. Biroq, ishlab chiqarish korxonalarida moliyaviy natijalar tahlili va auditini takomillashtirish masalalari dolzarb bo'lib hisoblanadi.

Ishlab chiqarish korxonalarida moliyaviy natijalarning asosiy ko'rsatgichlarini mahsulot tannarxi, uning tarkibiga kiruvchi xom ashyo, ish haqi, uskuna, amortizatsiya, ish haqidan ajratma xarajatlari tashkil etadi.

Shu sababli ishlab chiqarish korxonalarida moliyaviy natijalarning asosida sifatida mahsulot tannarxini oshirib yubormaslik muhim ko'rsatgichlardan biri hisoblanadi va u alohida moliyaviy hisobotning 2-sonli shakli "Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot" shaklida hisobga olinadi.

O'zbekistonda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarining jahon bozorida munosib o'rin egallashida mahalliyashtirish dasturini keng ko'lamda amalga oshirish va mahsulot tannarxini pasaytirish muhim o'rin tutadi. « Iqtisodiyotga mahalliy va xorijiy xususiy investitsiyalarni ko'paytirish uchun sharoitlarni yanada yaxshilaymiz. Biz so'nggi olti yilda investitsiyalar hajmini yalpi ichki mahsulotning 30 foizidan oshirishga erishdik. Kelgusi yili qariyb 30 milliard dollar sarmoya jalb qilinadi, shundan 25 milliard dollar xususiy investitsiyalar bo'ladi. Jumladan, umumiy qiymati 8 milliard dollarlik 300 dan ziyod loyihani ishga tushiramiz va yana 40 ta yangi yirik loyiha boshlanadi»¹. Shundan kelib chiqqan holda xorijiy investorlarning ulushini

¹O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi. «Xalq so'zi» gazetasi, 2022 yil 20 dekabr